

I JESU NAMN!
HISTORISK och OECONOMISK
BESKRIFNING
ÖF WER

SIÖ-STADEN
NYSTAD,

MED
WEDERBÖRANDES TILSTÄND
UNDER
OECONOMIÆ PROFESSORENS och KONGL. SV.
WETTENSK. ACAD. LEDAMOTS,

HERR PEHR KALMS
INSEENDE,

FÖR MAGISTER NAMNETS och HEDERENS
TILBÖRLIGA ERHÅLLANDE, TIL ALMÄN
GRANSKNING FRAMGIFVEN, I ÅBO A-
CADEMIES STÖRRE LÄRO SAL,

Den 14. Decembr. 1753.

AF
EPHRAIM HOECKERT,
NORR-FINNE,

Åbo, Tryckt hos Directeuren och Kongl. Boktr. i Stor-För-
stendömet Finland, JACOB MERCKELL.

KONGL. MAJ:TS

Tro-Man och Lands-Höfdinge öfver Åbo och Biörne-
borgs Länner med Åland.

Högwelborne HERREN,

**HERR JEAN GEORG
LILLIENBERG,**

Nådige HERRE,

DEt synnerliga nijt, hwarmed Högwälborne Herr Lands-
höfdingen på det högsta låtit sig omhiertat wara detta Höf-
dingedömes, och des hushållnings, uphielpande; den befordran
nyttiga konster och wettenskaper genom Eder, nådige Herre, få
fågnas sig af; samt den ömhet, hwarmed Högwälborne Herr
Landshöfdingen alltid behagat omfatta Nyftad i synnerhet, kan
ei med orden uttryckas. Men Högwälborne Herr Landshöfdin-
gens höga ynnest har ei allenast sträckt sig öfwer min födelse
Stad i gemen, utan ock öfwer mig i synnerhet, som härtills
ei hafte den nåden, at wara af Högwälborne Herr Lands-
höfdingen känd, då Högwälborne Herr Landshöfdingen
behagade genom ögna detta närwarande magra arbete, in-
nan det gafs til trycket. En nåd, som jag ei understått mig
at önska, än mindre begära. Undra då ei, Nådige Her-
re, om jag i diupaste ödmuckhet wägar, at upoffra Eder
detta ringa Pappers kram, i fäker förtröstan, at Högwälborne
Herr Landshöfdingen det med vanlig nåd anser, och
som et teken af min wördnadsfulla erkänsla uptager; samt
låter mig än framdeles i Eder Nådes höga ynnest wara inne-
sluten; hwarom jag i lika ödmuckhet anhåller. Den Högste All-
makten uppehålle Högwälborna Herr Lands-höfdingen i lång-
liga tider til Eder Höga Families glädie, detta Länets upkomst
och fågnad, samt wettenskapernas upmuntring och befordran
Frammardar til grafwen

Högwälborne Herr Lands-Höfdingens

Allerödmuckaste tjänare,
ISRAEL HOECKERT,

KONGL. MAJ:TS
Tro Man och Cancellie Råd, samt Riddare af Kongl.
Nordstjerne Orden

Högvälborne HERREN,

**HERR ANDERS ANTON
VON STIERNMAN,**
Nådige HERRE,

DEn höga ynnest, Högvälborne Herr Cancellie Rådet och Riddaren oförtient behagadt mig bewisa, kan ei af mig, som sig borde, utföras, än mindre på något sätt wedergållas. Om jag jämför detta arbete med den höga gunst, jag haft lyckan at niuta, så finner jag at det på intet sätt kan swara deremot. Närwarandé Academiska prof är ei heller alt mit eget; ty til en stor del, i synnerhet hwad det Historiska angår, har Högvälborne Herr Cancellie Rådet och Riddaren, höggunstigt bidragit. I förtröstan altså på Högvälborne Herr Cancellie Rådets och Riddarens höga gunst och bewägenhet, wägar jag, i brist på bättre, framgifwa närwarande enfalliga rader. Den höga gunst, hwar med Högvälborne Herr Cancellie Rådet och Riddaren flera andra med mig, behagat för detta anse, försäkrar mig der om, att denna min wälmening med wanlig gunst blifwer uptagen. Framherdar til mit stoft

Högvälborne Herr Cancellie Rådets och Riddarens

Allerödmiukaste tienare,
EPHRAIM HOECKERT,

BORGMÅSTARE och RÅD
i NYSTAD,

Så ock

The TOLF Stadfens ÄLDSTE,
Tillika med the öfriga af thet Hedervärde
BORGERSKAPET,

WArder detta Academiska arbete upof-
frat, med trogen önskan af allsköns
fällhet

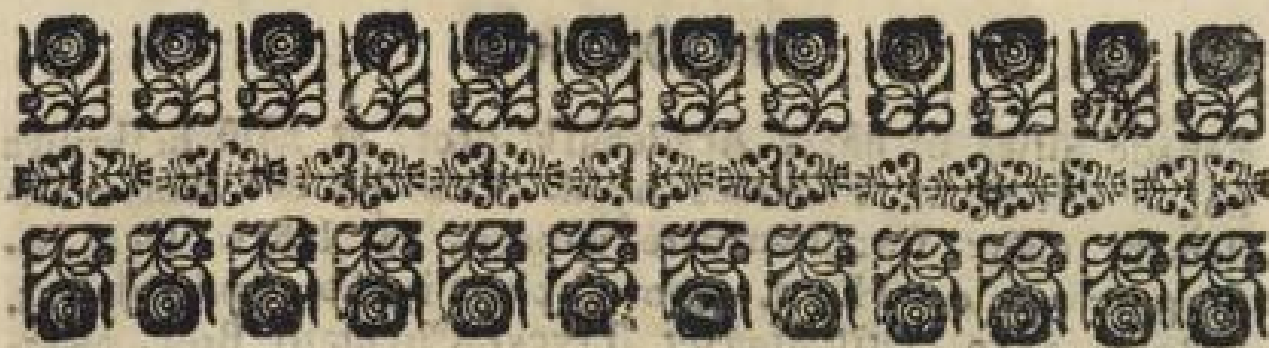
Af

Den Högtärade MAGISTRATENS

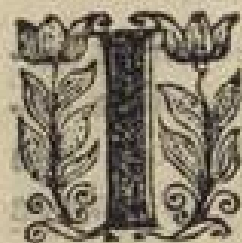
Samt

Det Hedervärda BORGERSKAPETS

Edsmiuke och hörsamme tienare,
EPHRAIM HOECKERT.

S. 1.

Forna tider, hafwa våra Förfäder budit til, at genom Brynior och härnader, uphielpa och på säker grund bygga sin och sine efterkommandes, så wäl almäna som enskilda wälfärd; hwarföre de ock den tiden, litet eller alsintet tänckte på någon Hushällning. Men huru owist et sådant medel war, har de följande tidets obehageliga erfarenhet noglamt intygat. Våra Grannars lysande exempel började smänningom öppna våra ögon, och gifwa oss anledning at wara omtenkte på bättre utwägar, til en beständig fällhets winnande. Wi funno at en god Landskötsel, Bärgrwark, Manufacturer, Handel och Siöfart äro ostridige medel dertil. Wi hafwa altfå litet i sänder want oss wid desse högstnyttiga Näringsfång, och förkastadt eld och krut, såsom til wår hushällnings uphielpande allena, mycket osäkra. Men så wist som det är, at en förnuftig Hushällning befordrar et Land och Rikes wäl; så afgjordt är ock det, at inga nyttiga förslager til des uphielpande kunna författas, så länge man är okunnig om en Orts belägenhet, naturliga förmåner, inbyggarens näringsfätt, wilkor m. m. Sådant hafwa store, wittre, och om Fädernes landets hushällnings och wälfärds befrämjande sorgfällige Män, för detta påtenckt, och dermed redan så mycket utrettadt, at Kongl. Cancellie Collegium genom bref til Upsala Consistorium af den 9. Sept. 1731., anbefalt wederbörzande, at förmå de af den Studerande ungdomen, som wore

finnade gifwå ut något Academiskt prof, at hålft beskriwå någon Ort af sin Fädernes bygd. Och på det samma ändamåhl måtte fordersammare winnas, har Högw. Herr Biskopen och det Högw. Dom-Capitlet i Åbo, under den 21. Octobr. 1752. låtit afgå et Tryckt Circulairt Bref, hwaruti ibland annat begiäres af samtelige Pastores en noga och utförlig Beskrifning öfwer alla församlingar i Stiftet.

Jag har fördenskul, dels at på något sätt tjena mitt Fädernesland, dels at wörda så stora Mäns högstgagneliga Befalning, dels ock, at aförda den skyldighet, som min Födelse Stad mig pålägger, utwalt detta, fram för många andra ämnen. Men som här saknas mognare Snille, och smakelig Skrifart; ty är den Gunstige Läfarens milda omdöme det samma, som jag härutinnan tryggar mig wid.

§. 2.

INnan jag skrider närmare til mit ändamål, är nödigt at jag förut i korthet ordar något om Tilfället til denna Stads anläggande. De omkring denna Stad liggande Sochnar hafwa af ålder ägt Seglations frihet, icke allenast til in-utan ock utrikes orter. Desse hade hwar lördag en stor sammankomst och bytes plats wid Männäis By i Nykyrcka Sochn. Sedan Glorw. i äminnelle Konung GUSTAF ADOLPH (som i egen hög Person war här Åhr 1616.) besedt denna stora Weko Marcknad, samt huru mycket landskiöp på sådant sätt blef drifwit; beslöt Högstbemälte Konung, at wid samma Männäis By en Stad skulle anläggas, och Seglations Friheten til Utrikes orter, at förekomma vidare Landthandel, de nästgränsande Soknar betagas, samt endast bemelte Stad til des bättre upkomst förunnas (a). Så snart detta Konungens upfat blef kunnigt, anhöllo då warande Kyrckoherden i Nykyrcka *Nicolaus Erics* och en wid namn

(a) Jämför Kong GUSTAV ADOLPHS Patent, dateradt Åbo Slott den 17. Maji 1616. *I/actu*

Isaacus Nicolai de Harikala, som sedermera war den första Borgmästare i Nyttad, i underdånighet hos Hans Maj:it, det denne Stad måtte upbyggas wid Mäyhöla By i samma Sochn; aldenstund derstedes, ibland flera förmåner, wore en god Hamn, och bättre utläpp til hafwet, då deremot ifrån Männäis wore en god mihl til Saltfjön, och således för handlanden mera beswärligt. Denna deras underdånigste anhellan want Hans Maj:its nådigsta samtycke; i ty Hans Kongl. Maj:it åhret derpå, eller den 19. April 1617. nådigst lämnade de deromkringboende Bönder Privilegium, at wid den föreslagne Mäyhöla By, en Stad upbygga, som sedan skulle kallas NYTTAD. (b)

§. 3.

Nyttad ligger altså i Åbo Län, Wehmo Härad och Nykyrcko Sokn, 7. $\frac{1}{2}$ Mil N. W. ifrån Åbo, 5. $\frac{1}{8}$ mihl i Söder ifrån Raumo, och således belägen ungefärlig under 60. gr. 50. m. Pol-högd. Staden har sitt namn utan twifwel deraf, at han ligger i Nykyrcka Sokn, men hwat af Nykyrcka har sitt namn är mig obekant. Somliga säga deraf

(b) Härom kan läsas, en Latinsk Oration om Nyttad, hållen af den första Kyrkoherdens sönn, vid namn Gabriel Lepus, i Åbo Academie åhr 1663 den 29 Nov. Efter jag kommit at nämna Privilegierna, vill jag här korteligen införa innehålltet af de samma. De bestå af 7 puneter, nämligen 1:0 är denna Stad tillåtit, at i alla måtto niuta och bruka Sveriges Stads Lag och Rätt så fritt och obehindradt, som andra Städer dem niuta. Dem föruntas och et Insegel, hvori de föra 2 Guldor med upvända hufvud och nedervända stierar. 2: do Fingo de frihet at niuta samma vilkor som andra Städer i Sverige åhr 1614 på Örebro, och de Finska Städer år 1616 på Helfingsfors Riks-dagar, undfådt, såsom äro; De skulle så bruka de fri-mareknader, som Borgerskapet i Åbo, Raumo, och Björneborg wore be-brefvade uppå i österbottn; samt andra Torgdagar, som bemålte Borgerkap i Finland bruka. Den Torgdagen, som hölts i Männäis, blef ock flyttad til Nyttad. 3: tio Bleswo de 3. byars Mäyhöla, Ruokolax och Pietola ägor, i torru och wätu &c. Nyttad underlagde. Staden fick och frihet at icke allenast fiska på allmänna fiskwaten, utan ock nyttia de holmar, som hela soknen tilkomma. 4: 10 Fingo de lof at med sine egne skepp och waror,

deraf, at hon skal wara en af de i Finland förft bygdä Kyrckor, och at inwånarena då sagt och pekat på henne, när de blifwit den warfe: *se en Nykyrcka*; men man lämnar detta där hän. Denna Stad har i förstone warit oordentligare bebygd, men sedermera är den af Gref GUSTAV GUSTAVSON, år 1649, regulerad och förlängd; så at Staden nu är delt i 28. likjämna Quarter, som til största delen äro fulkomligen bebygda, samt försedd med 2. långa i Ö. och W. löpande, och 10. Twär-gator, alla snör-räta, lika breda å 29. $\frac{1}{4}$ aln, och mäst Stenlagde; I denna höst har en och annan börjat, på sin gata, plantera wackra och pry-dande trån, hwarmed en och hwar gårds ägande är sinnad, at efter hand fortfara. Igenom denna författning är längden af Staden i Ö. och W. 1621. och bredden i Norr och Söder 570. alnar. Denna regulering kunde ei ske, utan inwånarens känbara kåftnad, emedan de, efter den af Grefwen gifna Grundritningen, borde flytta sina Hus och Gårdar; hwar-före de ock på Riksdagen år 1654. sig häröfwer beswärade, sökandes derföre erfättning. Men denna deras ansökning bléf dem aflagen af Konung CARL GUSTAV, genom Resolution af den 31. Julii samma år.

Ifrån första anleggningen, hafwa denna Stads Inbyggare betient sig af Nykyrcka Kyrcka och Prästerskap til år 1622., då de fingo sin egen Lärare,

Stads-

segla ick alenast til in- utan ock utrikes orter. Sålom: til Tyskland och de Städer i Lifland, som då til Sveriges Krona hörde; men ei til dem som lyda under Polniska Kronan. 5:0 Blef Präster, Fougter och bönder, vid förlust både af Skiepp och waror, förbudt at segla utomlands, emedan så-dant skulle lända denna Stad til meho. 6:0 Föruntes Staden frihet för alla utskylder i de nästföljande 10. år ifrån Datum til Datum eller ifrån den 19. April 1617. til den 19. April 1627. Des utom fingo de åter år 1627. den 15. Februarii et öpit Kunga bres, at niuta 3. års frihet för all Borgerlig tunga. 7:0 Anbefalles vederbörande upbygga Staden med skickeliga gator och vackra hus &c. Bårgmästare och Råd befaller öfwen at intaga i Staden skickelige Hantvårtekare och Ambets Mån, som dermed än löda öKia-kunna, samt med all ölit och öhoga öc på Stadsens gator

STADS KYRCKAN är belägen i wästra ändan af Staden, började byggas af Sten med fyllmur år 1623. den 12. Junii, och fullbordades arbetet år 1629. (c) Men sedan desse wäggar börjat renna rätt illa alla redan år 1691, har Församlingen wäl straxt varit bekymrad om deras omlagning, men för tidernas swårighet kunde sådant ei wärckställas förr än åren 1706, 1708, 1713, 1728, då desse wäggar nederrefwos, och ånyo upmurades af fast grå sten. (d) Wästra gafwelwäggen med en del af norra sidwäggen är ännu orörd, och ofwanpå med stäckar upförd til lika högd med de andra wäggarna. År 1715. då Ryska armèen låg här, blef så när halfwa Kyrckan afplanckad til Magazin, och upfyld med miöl-mattor, in emot taaktrossningen, hwarigenom wästra brädgafwelen utbognat, som åter efter fredsslutet å nyo brädfogs. År 1731. blef Kyrckan hwälfd med bräder, och försedd med en Lächtare twärs öfwer stora gången wid wästra gafwelen. Förut war här allenast et platt brädtak. Predikstolen är af eek, wäl uchuggen, med bilder och swarta listor infatte. Altartaflan, målad på lerst rätt propert, föreställer CHRISTI nattward. Här finnas murade grafwar 13. til antalet, alla med wackra grafstenar försedde, utom en enda, hwilken är öfwertäkt med planckor. Inscriptiönerna äro ei af synnerlig märckwärdighet. Kyrckans längd är i Öster och W. 103. fot, Bredden ifrån Norr och til Söder 60. fot, alt innom muren. Högden ifrån högsta hwa l-

A 2

wet

och båda bestirande sig om all god skick och ordning, samt ingalunda tillstånd något löst skick, som intet bevis hafva huru de sig förhållit, &c. &c. För öfrigt befaller och biudes samtel. vederbörande at de handhålla ofta bemelte Nystads inbyggare med desse af Kongl. Maj:ts nådigst föruntte Privilegier, icke gifrandes dem häremot hinder eller intrång i något måtto, med Kongl. Maj:ts hämd och vrede; utan heller skämja och förfördra dem til det bästa. Actum Stockholm den 19. April år 1617.

Utförligare kan om dessa Privilegier läsas i hellsra Fundations Brefwet.

(c) Se härom Lepi Oration,

(d) Bese Kyrcke Räckningarne.

wet 28. $\frac{1}{4}$ fot. År 1752. upmurades här en ny Sacrifstia af gråsten, å öst-norra hörnet utom Kyrckan. Widden innom muren är 12. alnar i quadrat. Högden ifrån gällwet til mellantaket är 5. $\frac{3}{4}$ alnar eller 11. $\frac{1}{2}$ fot. Här äro Benckar bygde för Skriffälcket och en Catheder för Prästen som skriffat. Theslikes är denna Sacrifstia försedd med 2:ne dörrar, igenom den ena kan man komma in i Kyrckan, och igenom den andra ut på gatan. Gudstiensten underhålles af en Kyrckkoherde och en Capellan (e) Stenwallen omkring Kyrckkogården blef under förra Ryska öfwerwäldet så förstörd, at deromkring woro allenast lösa stenar upradade, til år 1746, då den af sielfwa grundwalen blef å nyo upmurad. Kläckstapelen står på norra sidan bredwid Kyrckan på et bärg; Upbygd år 1691.; men spånslagen öfwer alt 1709. (f) Här uppe äga 3. Klockor, och et uhrwerck af Jern, sina rum.

Stadsens RÅDSTUGU, blef å nyo upfirrad år 1730. på wältra ändan af torget; Sedan den förra af Ryssarne blifwit i grund förstörd. Den består af två wåningar. I den öfre äro en Sal, et Archivum en upbörds Kammare samt förstufwan. I den nedre är: på ena sidan af farstugan et material hus, på den andra Corps de guardiet och en kammare. Längden är 40: $\frac{1}{2}$ fot, Bredden 8. $\frac{1}{2}$ fot, högden til taakfoten 20. fot, Hela denna byggnad är täckt med Italienskt tak, som har et litet Torn på Södra ändan. Här förwaras Stadsens Fahna, af blått och gult taft. På denna

Fahna

(e) Kyrckkoherdar hafva varit i Nyttad följande: 1:0 JOSEPH GEORGII LEPUS. Tammelensis. 2:0 ELIAS NICOLAI. 3:0 HENRIC EICKMAN, 4:0 JOHANNES JOSEPHI LEPUS. Hans Barn hafva bydt om namnet och kallat sig Lagus 5. JACOB EICKMAN 6:0 SAMUEL HORNÆUS, sedermera Probst och Kyrckkoherde i Eutsäminne. 7:0 SALOMON TUMULIN. Den nuvarande och 8. i ordningen är min K. Fader JOHAN HOECKERT; Benådad med Kongl Majjts Fulmacht den 30. April 1748. Hwad Capellanerna angår, så räknas wäl ibland dem först JOHAN JOSEPHI LEPUS; men det berättas: at han allenast war Kyrckkoh, H. EICKMANS Hielp-Präst och at Staden årligen contribuemat til Hans lön 150. Dal. K. mt

Fahna, samt det i Silfwer utfuckna Sigillet, står det af Konung GUSTAF ADOLPH nådigst förunta Wapn och infegel, som äro: 2. Gäddor med upwända hufwud och nederwända stier tar, uti en Kranz. Anledning til detta Wapn, lærer wara tagit af sielswa Orten ther Staden ligger, som fordom och äfwen på gamla Landt-Chartor blif-

wit kalladt Calais. Ty Fisk heter *Calais* på finska språket.

MAGISTRATEN har i början warit tahlrikare än nu för tiden. Man finner af de alraäldsta Protocoller, at här 1617, och de följande åren warit 2. Borgmestare 6. a 8. ja underfundom flera Rådman. 1. Cämnaire, och 1. Stads Skrifwारे. Ifrån 1686. års Riksdag har Staten sälunda warit indragen, at här är allenast en Borgmästare, 4. Rådman; af dessa äro hwardera sitt år Præses i Accis Rätten. 1. Notarius; denna Notarii lyssa hafwa Borgmästarena merendels förrättadt. Under Magistratens betiening äro: 1. Casseur, 1. Fiscal och 2. Stadstienare. (g)

SCHOLAN är belägen et litet stycke ifrån Rådhuset i N. O. Härwid är äfwen en fulkomlig gård för Pædagogen, af Staden

Den 1. ordinar. Sacellanus har altfa varit: JACOB EICKMAN. Han var den första, som 1678. den 26. Febr. accorderade med Staden om årlig lön för en Sacellanus, å 900. Dal men begaf sig til 300. Dal. Rmt, hwarwid det altfedan förblifvit. 2. SALOMON TUMULIN. 3:0 GABRIEL SALONIUS, uppsade ämbetet in visitatione Episcopali år 1731. emedan han oftast var så hårdt rörd til sina sinnen, at han ei til någon del kunde fördråta sitt Præsterliga embete. I hans ställe förordnades den 1. Måji samma år: 4:0 JOHAN HOLCKERT. Desse alle, förutan den nysådmnde Salonius, hafwa sedermera blifvit Kyrckoherdar i Nyftad. Den nu warande och 5:te Sacellanus i ordningen är: SAMUEL MELLENIUS befulmächtigad den 5. Octobr. 1748

(f) Besö Kyrckans räckenskaper.

(g) Borgmästare i Nyftad hafwa varit följande: ISAAC NIELSON.

den upbyggd, hwilken dock nu redan jemte Scholan, är mycket bofällig. Här underwises et wackert antal af ungdom, mäst i sin Christendom samt skrifwande och räknande; några få hafwa underfundom här läst något litet i Latinen, som sedan begifwit sig til Åbo eller Björneborgs Scholar, at der vidare förkofra sig. (h) Omkring Staden är ännu intet Staqvete uprest, sedan det förra, för många år tillbaka, förfallit. Enligt särskilta Kongl. Refol. äro Inwånarena i denna Stad befriade ifrån all Staquette-byggnad; såwida de ei äga någon del i accisen. Och således tilkommer endast Tull Societeten om sådant besörja. Här äro 2. Tullar, Östra eller Landtull-Cammaren, som är belägen i Ö. ändan af Staden, och Siö-Bomen.

Hwad Borgarenas enkylda huus angår, så finnas i denna Stad nu förtiden 180. bebygda Gårdar, förutan åtskilliga tomter, som Magistraten til wissa Inwånares bebyggande lämnadt. Hufen äro alla af trä, tämmeligen wäl bygde, samt öfweralt rödfärgade. De som i sednare tider bygt något å nyo, hafwa merendels beslitat sig om en wacker byggnad, på det Staden måtte få alt bättre ikick och anseende.

§. 4.

BENGT ARVIDSON. Desse hafva på en gång förwaltadt Borgmästare ämbetet. 3. **SVEN MATSON.** 4. **MÄRTEN MICHELSON.** 5. **BENGT ARVIDSON** och 6. **CLEMENS LAISK,** samt 7. **JOACHIM TIMME** hafva alla 3. sillika varit Borgm. af hvilka den sistnämde kallas i gamla Rådstugu Protoc. öfver Borgmästare 8. **ANDERS SIGFRIDSON.** 9. **JOSEPH JACOBSON.** 10. **CASPAR EICKMAN.** 11. **ZACHARIAS BOËLIUS.** Desse alle hafva i sin lifstid kommit ifrån Borgmästare ämbetet; om de då blifwit allenast til en visst tid förordnade; ellet om de annors uplagt tienst, vet man icke. 12. **HENRIC JUSLENIUS;** Sedermera Håradshöfd. i Nöteborgs-Lån 13. **JOSEPH FABERMAN.** 14. **WILHELM RANCKEN.** 15. och nu warande är **THURE HAGERT,** som undfädt Kongl. Maj:ts Fulmacte den 5. Novembr 1752. och på det högsta låter sig om hiertat vara Stadens uphielpande och välfärd.

(h) Prædagogi hafva varit i Nykåd, nemligen: 1. **MARTINUS BARTHOLOMÆI** 2. **JOHANNES PETRI ULMSTADIUS.** Han har varit Præda-

§. 4.
Denna Stad har efter des anläggning, åtskilliga gån-
 gor, warit nog hårda öden underkastad. Jag will al-
 lenast nämna några: 1685. den 14. Septembr. upkom
 en häftig wädeld i Östra ändan af Staden, som på en hast
 upbrände 3. delar deraf ända til Torget. Då afbran äfwen
 det kosteliga Glasbruket, som in wid Torget, på WASA-
 BORGS Grefskaps Tomt, af Directeuren GUSTAV JOHAN JOUNG
 war inrättadt. Efter detta Glaasbruk kan man ännu på
 bemälte Tomt se en myckenhet af Glasbitar. 1691. den 16.
 Martii, eller 5. $\frac{1}{2}$ år derefter, hemföktes Staden andra gån-
 gen med denna swära gästen, som då itände Wästra ändan
 af honom, och afbrende 3. Quarter. Doch blef Kyrckan
 oskadd. 1697. äro för then tå infallne swära miswäxt 105.
 Personer af Hunger döde; hwarigenom Staden af folck och
 Borgerenskap ansenligen förlorade. 1702. och 1710. blef det
 bästa och friskaste manskap til Soldater tagne, Staden til ei
 ringa affaknad. 1710. Hafwa, för then tå grasserande Pesten,
 77. Personer måst undergå dödlighetenes Lag, och ibland
 them endel af the förmögna Inwånare, med hela sina
 huushåld, hädanrychte. 1713. in Martio och Junio, hafwer
 Borgerskapet, med sina drengar, i fult öfwer-och under-
 gewär, ammunition och tråfs, måst marchera emot fienden.
 Förra gången kommo de ei längre, än til Hähå by i Ny-
 kyrcko Socken, som ligger wid winterwägen när man refer

B

ät

gus i 51. år, och blifwit något för sin död hedrad med Rectoris Titel. 310
 JOHANNES MATTHIÆ ENEQVIST. 4. JOHANNES CAROLI WIN-
 TER, lefwer ännu, och roar sig då och då med sylflan på sitt 80. ålders och
 54. ämbetes år. I hans ställe befordrades 1745. den 20. Martii Hans yng-
 sta Sou, nemligen 5. GABRIEL WINTER. I Aboa literata pag. 94. ta-
 las om en wid namn Morzeus, som år 1674. skal varit Rector Neopolitanus.
 Men at han intet varit i Ny stad, finner man deraf, at Ulmstadius, som
 tilträdte samma sylfa år 1641. sked först 1692; utan lärer härmed på an-
 förda ställe förstas Nyköping.

åt Åbo; men then sednare gången til Åbo Stad, dereft de fingo contra ordres. Nu möter förra Ryska wäldet; under denna tid har Staden ock fädt kännas wid nog tryckande swärigheter. (i) De få hermawarande Inwånare hafwa, förutan skiutsfärder och många andra utgifter, med Bröd, Korn, Hafra m. m. måst betala til Ryska Cronan år 1714. i pengar 500. Rubel, men de följande åren til år 1721, då de aldeles derifrån befriades, förminskades denna stora utgift til 300. Rubel af Fursten *Galizin*, uppå Pædagogii H. J. WINTERS anhållan och förböön. Stadens goda Hamn blef af Ryssarne med Skieps wrak och stora stenar upfyld, och aldeles förskämd; doch är hon åter, så wäl af the äldre som sednare lämningar, med stor möda uprensad. Strandbodarne på ömsa sidor om hamnen, hwarwid Inwånarena brukade fästa sina Fartyg, enär the woro ledige, upbrende. År 1715. och de följande åren, då Fursten *Galizin* war här med en stor Galeer Escadre, och en armé om 8000. man, blefwo Stadens åkrar, genom Cassarners och många Bakugnars samt wallars upkastande, med stora gropar och stenar upfylde och onyttige gjorde; Rijor, Lador och gärdesgårdar, upbrende. Sådant kunde icke, utan Inwånarens dryga kåstnad, åter i stånd lättias. En stor del af Inwånarena, som med sin lösa egendom 1713. om hösten, flychtat undan Fienden, hafwa, under sitt wistande, dels i Norr-och Söderköping, dels i Söderhamn, tagit anfenlig skada, och til en del blifwit brachte i yttersta fattigdom, då Ryssen år 1719. the orter och Städer besökte och härjade. Utom det, hafwa Inwånarena innom 18. års tid, eller ifrån 1697. til och med 1715. måst igenom Siöskador dels ock igenom Fiende hand,

(i) Hvad Staden under förra Ryska tiden lidit, finner man vara upförde uti en underöknings skrift, som år 1723. den 4. Junii, är på Höga vederbörandes befallning, i Nyttad förättad och upfatt, af framledne Håradshöfdingen MAGNUS NORDSTEDT; hvaraf jag åter mig, vid detta tillfälle betient.

hand, förloradt i Fahrtyg och laddningar anseeligen, och befans, efter giord undersöning, skadan stiga til 633000. Dal. Kants wärde. Efter hemkomsten ifrån flychten, besunno Inwånarena sina Hus och gårdar så i grund förstörde, at allenast 24 st. i hela Staden woro någorlunda brukeliga. 1742. då Ryssen åter sck wälde öfwer Finland, anlende han andra gången til denna Stad den 7. och 8. Octobr. och in-quarterades här 3. Compagnier Grenadierer med 60. à 70. Cossaker. De swärigheter som en sådan inquartering hafwer med sig, sck Staden erfara, in til Augusti Månads slut 1743. då fienden, efter erhållen hugnelig fred, härifrån asmarcherade. Sådana täta olyckor, och bisra öden, hafwa ei annat kunnat, än försätta Staden i et slätt tilstånd, så at den flera resor måst af sit grus uplifwas.

§. 5.

AR 1721. den 30. Augusti, slöts här den bekanta så kallada NYSTADS FREDEN emellan Swerige och Ryssland. En gammal Borgare-Äncka i Staden, wid namn Brita Heinäs, af 99. års ålder, har, någon tid förut, spådt om denna Freden. När Kriget med Ryssen börjades, har hon sagt: at det ei för skulle slutas, än på Kiwikarta. *Kiwikarta* är et litet kringflutit skiär utanför Staden, såsom af koppar-stycket kan sees. Ja, Hon har lagt det til, at hon sielf ei skulle hinna öfwerleswa den tid; hwilcket ock skedde, ty hon afled år 1714. den 5. Febr. Hon har altså gådt ganska när med sin gissning. Folck som kändt henne, och hafwa hört denna utlåtelse af hennes mun, leswa ännu; och berätta om henne, at Hon eljest warit besynnerlig uti åtskilligt. Freds eller Congress-Husen bleswo af Ryssen hijt-flyttade ifrån Mattis Ruithåld i Wehmo Sockn, och Lokalax Capellgiäld, och med någon här giord påbyggnad, upfatte mit på Torget, Husen woro af följande beskaffenhet. En Sal mit uti å 13. $\frac{1}{2}$ alns längd: wid hwardera gafwel

wel wäggen fattes et förmak à $8\frac{1}{2}$ aln långt, med en Förstufwa à $5\frac{1}{2}$ alns längd. Hela Byggningen stod til längden i Ö. och W. Bredden öfweralt war 12. alnar. De Swenske Ministrar, som bodde i wästra ändan af Staden, gingo in genom wästra gafwelen. De Ryska åter boende i Öster genom den östra dören. Och det wid hwarje sammankomst. Desse huus lätt Gref LILLIENSTEDT sedermera flytta på sin då tilhandlade Tomt wid Torget, Grefwens Tomt kallad, ty den hörde förut Wasaborgs Greffkap til, och är den endaste Fri Tomt i hela Staden. Af dessa Huus står ännu på bemelte tomt, det Swenska Förmaket med sin Förstuga. Gref LILLIENSTEDTS arfwingar hafwa sedermera såldt ofra nemde tomt til min K. Fader, som den nu för tiden bebor.

§. 6.

IBland de förmoner, hvarmed naturen begåfvadt denna Stad, bör ei det anses för den minsta, at han ligger under en fund och hälsofam luft. Utom Pesten, som grasserade år 1710, och 1740 samt 1741 års Häll och styng, vet man här ei af någon grufvelig Farsot. År 1630. då Åbo Stad af en tvår bråd död eller pest beswärades, war denna Stad aldeles deraf befriad, så at ock Kongl. Hofrätten för samma orsak skul ifrån Åbo hit flyttades. Och har man här under Presidentens BROOR ANDERSONS styrsel, ifrån den 18. Nov. 1630. til och med Martii Månads slut 1631. skippat rättwisa parter emellan. (k)

At de föddas antal öfwergår de dödas, och at Församlingen årligen tiltager, är ock et kraftigt bewis til Ortens rena och funda Climat. På det sådant måtte desto bättre skönias, har man här welat upfatta en Förteckning på Födda och döda i denna Församling, ifrån år 1722. til den 1. Novembr. 1753. Jag hade wäl gådt längre tilbakars, nemligen til år 1688. ther Kyrkioboken börjas; Men efter Hon för de tider ei är särdeles pålitelig

(k) Härom har Actuarius vid Kongl. Hofrätten i Åbo, Herr GEORG G. SALONIUS gunstigt lånat mig en skriftelig underrättelse.

litelig af orsak, at man den tiden ei wiste wara accurat med sådana saker, och följachteligen lærer alting ei blifwit så noga, i synnerhet under förra Ryska öfwerwäldet, upfördt; des utom, befinnes Boken wara, för några år sönderriswen, och bladerna förkomne. Och emedan det förnemsta, som de åren kunnat hända, är af mig redan i 4. §. anmerckt, nemligen antalet på de personer, som hafwa dödt af Hunger år 1697. och i Påsten år 1710.; ty går jag det öfriga med flit förbi.

Årtal	Födda		Döda		Årtal	Födda		Döda	
	M.K.	Q.K.	M.K.	Q.K.		M.K.	Q.K.	M.K.	Q.K.
1722	12	12	9	7	1738	28	21	10	11
1723	14	14	11	9	1739	20	21	15	16
1724	8	12	7	6	1740	24	21	25	26
1725	5	10	5	5	1741	26	22	26	27
1726	10	11	9	6	1742	24	25	17	17
1727	9	9	9	9	1743	24	24	17	23
1728	18	11	9	3	1744	10	26	14	18
1729	14	15	12	8	1745	32	25	19	29
1730	10	11	10	13	1746	27	22	16	16
1731	13	26	12	11	1747	20	24	18	19
1732	9	16	6	9	1748	19	22	18	25
1733	22	23	8	11	1749	25	20	16	14
1734	11	18	14	15	1750	20	26	14	23
1735	15	24	11	5	1751	19	26	14	15
1736	13	19	12	16	1752	28	20	12	16
1737	26	25	14	16	1753	20	17	20	17
Köa antalet af års Sum. efter Födda och Döda.					585	618	429	461	
<i>Summa Summarum</i>					1203.	890.			

Anmerckningar.

1:o Af denna Tabell ses, at flera personer äro, på 31. års tid, födde än döde. Och ther, för några få år, de dödas antahl öfvergår, eller är lika stor med de föddas, så ärfätta de följande åren åter blißen rundeligen. Man suter altså häraf: at Församlingen är mera i tiltagande på Folck, än aftagande.

2:o Befinnes, döden warit skonsammare på de gamla än unge; i synnerhet, sedan de hunnit öfwer 15. år. Doch hafwa i detta år flera gamla än unga afidit.

3:o Äro i denna Tabell afwen de Personer, som blifwit födda och döda i Landsförsamlingen, inberäknade. Och äro på landet, innom desse 31. år, Födde 219. personer, eller 102. Mankön och 117. Quinkön; men deremot döda allenast 60. Mankön och 83. Quinkön, som gör tillsammans 143. personer. Af desse hafwa 4. drucknadt och en omkommit genom wädelig händelse, de öfriga hafwa merendels hunnit til en tämmelig hög ålder, innan de afidit. Märckeligt är, at Bönderna ther borta weta fallan af någon sjukdom, utom hwad bräckligheter en hög ålder kan med sig hafwa. Hwaraf händer, at understundom på 1. å 2. års tid, derstädes intet dödsfal timar.

För år 1752. woro:							
I Staden:		M.K. Q.K.	I Landsförsaml.	M.K. Q.K.			
Gift folck	-	181.	180	Gift folck	-	35.	35
Änkling och Änkor	5.	49	Änkling och Änkor	2.	5		
Ogifte öfver 15. år	100.	126	Ogifte öfver 15. år	29.	33		
Barn under 15. år	161.	173	Barn under 15. år	46.	42		
	SUMMA	447.	528	SUMMA	112.	115.	
		975.			227.		
					1202.		

§. 7.

EFter jag i det föregående några gånger kommit at nämna om WASABORGS Grefskap; kan jag ei undgå at här meddela den underrättelse jag kunnat få om det samma: (1). År 1646. den 20. Augusti blefwo Nyflad, Letala och Nykyrko Soknar, med alla derstädes belägne Byars, Skatters, Öjars Ränta och rättigheter, samt äng, mulbeten, skog skike, torp och qwarnar m. m. bestående af 206. hemman och 172. gierde mantal, gifne af Drottning CHRISTINA, åt Gref GUSTAV GUSTAVSON til Grefskap. Och det med följande wickor och förbehåll: 1:o Skulle al Konungs saköre och Häradshöfdinge rättigheter, som i Grefskapet falla kunde, Gref GUSTAV och hans lifs och läns arfwingar, tilfalla; hwaremot Grefwen borde förskaffa den menige man, som Honom undergifwen war, Lag och rätt, samt tilböriligen och efter Sweriges Lag, med dem handla. Doch skulle Crimen læsa Majestatis, med andra grofwa missgierningars aflstraffande Kongl. Maj:it sielf tilkomma. 2:o Blef om appellationer sålunda förordnat, at ifrån Häradsrätten skulle wädjas under Grefwen, ifrån Grefwen til Hofrätten. och tädan per revisionem under Konungen. 3:o Blef ei Grefwen eller Hans efterkommande efterlåtit, at lägga underfåtarena i Grefwedömmet mera tunga och utlagor på, än som andra Cronones underfåtare pålagt blef, och de af ålder warit wane at utgiöra; icke des mindre stod Honom fritt at förbättra Slott och Städer, samt låta i Grefwedömet upbygga en köpstad, den han skulle förse med sådana Privilegier, som han sielf tyckte, och ei kunde lända Åbo eller andra Finska Städer til någon skada. Utom det war Grefwen bewiljadt, at upöka i Letala eller Nykyrcko Sokn en läglig ort, och bygga der et Slott, som sedan skulle kal-

(1) Häraf har Cancellie Rådet och Riddaren, Högvälborne Herr AND, ANTON von STIERNMAN höggunstigast lämnat mig behörig del.

kallas WASABORG, af hwilket Han och Hans efterkommande en Grefwe titul föra mände. 4:o Om några grufwor i Grefwedömet skulle upfinnas, så borde alla finare metaller, såsom Guld, Silfwer och Koppar, Cronan tilfalla; men det emot de gröfre, såsom; Stål, Järn och Bly finge Grefwen och hans efterkommande, efter sin egen wilja nyttia och bruka; likwäl med det förbehåll, at for hwarie 700. marck, som de kunde hafwa sig til profit af samma Bergsbruk, när all omkästnad wore afräknad, borde hålla Kongl. Maj:t och Cronan til tienst, en wäl utrustad karl til häst; doch blef Grefwen deraf befriad, de första 3. åren sedan sådana Bergswärck äro upfundne och komne uti bruk. 5:o Skulle Grefwen eller hans efterkommande ei hafwa macht, at utan Kongl. Maj:ts samtycke, låta uprätta något mynt. 6:o Efter Gref GUSTAV dödeliga frånfälle, hade ingen annan, utan hans äldsta Son, rättighet at undfå Grefdömet med des Privilegier; om han sig annars, emot Kongl. Maj:t tilbörigen, troligen och ärligen, samt emot sina Föräldrar som en from och lydig Son, skulle förhålla. I annor händelse, skulle Grefskapet tilkomma Hans Broder, den näst honom wore, och hans efterkommande Mans arfwingar hwar efter annan, eller til flera Hans Bröder och deras rätta Mans afföda, så länge den stam och linea wore wid macht. Men om Gref GUSTAV eller hans efterkommande, utan Mans arfwingar, dödeligen afginge, så skulle Grefskapet komma Cronan til igen, och Hans Qwinköns arfwingar, antingen en eller flera, kunde likafult niuta den Titul och härlighet, samt bekomma en summa pengar, til aflösen, så hög som en års ränta kan draga af Grefwedömet. Wore åter Grefwens äldsta Son, eller den 2. 3. eller hwem til Grefwedömet komma kunde, ännu omyndig, skulle då Modren, om hon wid lifwet och förnuft wore, wara sin Sons måhlsman. Men ther Modren ei wore i lifwet, och then unga Grefwen icke hade någon när-
skuld

skyld Frände, som efter Lagen skickelig wore til förmynda-
re; då wille Kongl. Maj:r sielf wara Målsman för samma
barn, til des han wore kommen til laga ålder. Och räntan
af Grefweskapet, imedlertid, bemålte unga Grefwe allenast
til godo hållen blifwa: Om åter alla Mans arfwingar ifrå
Grefweskapet affölle, medan Modren än wore i lifwet, skul-
le då Hon besittia Grefwedömet, så länge hon hölle sig i änc-
kiedoms ståndet. 7:o Wardt ei Grefwen eller hans efterkom-
mande lof gifwit, at något, thet Grefskapet tilhörde och
af Cronan gifwit war, undan Cronan uti mærgongåfwa bort-
gifwa, utan allenast i hennes lifstid, dock icke högre, än
1500. marek uti ränta. 8:o Blef aldeles förbudt, at anten
med kiöp eller pant affyndra, sälja eller bortgifwa något af
Grefskapet; och om någon Grefwe i sina omyndiga år skulle
lådt bort något, hade kiöparen förbrutit sina penningar, och
Grefwen kommit til sit igen; men wore han til laga ålder kom-
men, hade han förbrutit både penningar och Grefwedömet.
9:o Och aldenstund en af Bröderna, med des rätta mans af-
föda, skulle äga och besittia Grefwedömet; så borde Gref-
wen til en wederkänsla för den arfsrätt, som de andra hans
Söner dertil hafwa, gifwa them hwardera en summa pen-
ningar, när de til laga ålder komme wore, dermed de ock
skulle vara slätt aflöste ifrå Grefwedömet. Men hwar Gref-
we dotter, när Hon lagligen skulle gifwas i mans wäld, bor-
de få en ärlig Brudeskatt efter som Grefwens förmåga wara
kunde; förutan andra löförer, som henne både på Fäderne och
Möderne ärfsteligen tilkommo. Och detta var et kort utdrag
af Grefwebrefwet, och de privilegier samt wilckor, hwarmed
Grefskapet WASABORG lämnades til oftanemde Gref GUSTAV
GUSTAVSON. Detta Grefwedöme blef år 1680. med flera
Drottning CHRISTINAS donationer til Cronan reduceradt.
Man finner af gamla handlingar, at denna Grefwe skal bodt $\frac{2}{4}$
mihl ifrå Staden, på Salmis Säteries Rusthåld, hwarom län-
gre

gre fram. Eljest ägde Han ock desutom en Gård i Staden, hwarest Grefwinnan efter Grefwens död, någon tid sig uppehållit. Sedermera och sedan Grefwinnan härifrån bortflyttadt, hafwa Stadens inwånare, med Hennes lof brukadt en qwarstående Byggning til Qwarnhus, ända til förra ofreds tiden, då Ryssen nyttjade henne til Magazin. År 1697. blef denna Gård genom offentlig utrop til then mästbiudande förfäld. År 1654. Skickade Nyftad och Grefweskabet sin egen Riksdags fulmächtig til den då hällne stora och märckwürdiga Riksdag. Wid alla allmänna Rådstugu dagar i Nyftad, och nästan hwarie Session, har Grefwen altid haft sin Fullmächtige närwarande. Hwad för öfrigit, denne Gref GUSTAV WASABORG och hela des ätt angår, så kan derom utförligen läsas i Cancollie Rådets Högw. Herr A. A. von STIERNMANS Ätt taflor öfwer den Kongl. GUSTAVIAN-CAROLINSKA Släkten, trykta frammanföre *Girs* Historia om Kong JOHAN den 3. Tab. XVI.

§. 8.

Sedan wi således besedt Staden med des Inwånare; tyckes ordningen fordra, att wi äfwen något märcka om deras Handel och näringsätt. Denna Stad har altid, enligt des Privilegier, idkadt Trähandel, icke allenast på in-utan och utrikes wid Östersjön belägne orter; Till Tyskland utskeppas allehanda Träkäril. Utom träkärils handelen, har Staden ock ifrån långa tider tillbaka varit efterlätit at idka handel med så kallade läckter såsom barlast, emedan man med blåtta träkäril intet kan lasta något Fartyg, så at det derigenom kunde få sin tilbörliga tyngd. Läckterhandel, som den på många ställen utan estertancken härtills blifwit drifwen, är wäl för riket mindre nyttig, i det en myckenhet små trån huggas bort, som, der de fått stå och wäxa, med tiden kunnat blifwa de skönaste mast-trån, eller annat ganska nyttigt wärcke; dock när den med förstånd drifwes, förtienar den at både

både tillfädias och upmuntras: När skogen växer för tät, bör den gallras; gör jordäganden det ei, så drager naturen sielf omsorg derom, i det en del af de smärre trån, som kommit at i växten stå efter, blifwa af de andre förquäfde, torckas bort och smånin- gom förruttna, blifwandes sålunda ingen til gagn. Men will man gallra ut desse trån medan de ännu äro färiska, och försäl- ja til utlänningen, så wore en sådan läckter handel Riket gan- ska nyttig. Några påstå, at somlig slags jordmån är sådan, at trån aldrig kunna wäxa uti den til större töcklek och högd, än som til Läckter wanlig är; men denne saken fordrar ännu en myc- ket nogare underfökning, annors kan man lätteligen i slut- satsen förhafsa sig, och fara wille. Eljest som wid kählmil- lor ibland både större och mindre trån få stryka med, så kan oförgripeligen Läckterhandelen ei föras städerna mera til last, än kählandet blifwit räknat Bruken til mehn; ty bägge haf- wa på sina färskilta fått dragit penningar, eller deras värde, in i Riket, dock wore önskeligit, at Läckter förnämligast to- ges genom skogens försiktiga galrande. Återförslen ifrån Tyfk- land består endast uti reda Swenska pengar, utom Dansk och annat utländskt mynt; hwilcka först nämde, de hädan til utrikes orter seglande, de sednast förflutne åren, i Dan- marck, Lübeck och Holstenska städerna, med fördelachtigt Lage sig tilwäxlat. Denna handel kan intet annat än wära för Riket nyttig, emedan skogen således förädlas, och de in- nom Riket minst begiärliga och gällande waror, på sådant sätt, hos utlänningen förwandlas i redbart mynt. Man tror billigt, at våra 12. och 6. styfwer stycken med alla andra hwita eller silfwer pengar, wore hos oss mera osynlige, om icke desse 3. Städer: Björneborg, Raumo och Nyftad, skul- le fått idka utrikes seglation; ja, det som mera är, nya 12 ock 6 styfwer stycken, som blifwit slagne i Stockholm, får man stundom ei förr se i Nyftad, innan de samma år de warit myntade, blifwit hämtade tilbakas ifrån Tyfska orterna.

Hwar-

Hwarföre och Höga Öfwerheten, til närwarande tid, dem wid slika handels Privilegier bibehållit. Det skulle ännu, för hända, skaffa mera nytta, om våra Nyfads boer ei gingo directe hem från de ställen de förfälgt sina waror, utan lökte få gå derifrån til någon annan dem i privilegierne förunt ort, at uphandla och derifrån hemföra sådana waror, som wi nödwändigt tarfwa från Utlännigen. Den inrikes handelen drifwes allenast på Stockholm, med Wed, Näfwer, större och mindre träkärl, strumpor, lärster, och flere slags farger, af hwilka sednare slagen en anseelig myckenhet af Inwånarena sielfwa tilwårckas; likaledes med Hudar, samt Viſtualie waror; sålom: Kiött, Fläsk, Smör, Ost, Humla, Talg, m. m. Derifrån hemtas åter: Salt, Tobak, Järn, och något litet Speceri. Borgare antalet är här emellan 150. och 160. alt som omständigheterne sig yppa; ibland desse äro äfwen några Krydkrämare, som hålla öppna bodar, inberäknade; af de öfriga äro större delen sådana, som äga sielfwe Fartyg. Här räknas nu för tiden 24. stycken skutor, förutan några stora Lastbåtar, alla på klinck och merendels i Sraden bygde; och brukas de, för Trähandelens skul, öppna. Af desse seglar ungefähr hälften är ligen til Tyska orterna, och löpa merendels wid återkomsten under Frakter, enkannerligen ifrån Calmar med Ekwärcke, och annat, som til Stockholm öfwerføres. Om lyckan är god och vinden foglig, så kunna de förrätta sin Tyska resa på 6. 8. å 9. weckor, ja understundom på kortare tid, samt likafult, hinna med samma Fartyg, en, och stundom, om de så tycka 2. gångor, samma år til Stockholm. Stadens Hamn består af en Siöwijk, som löpet in emellan Staden och *Sorwacke* betesmarck, ända up til Östra ändan af Staden. På ömsa sidor äro Siöbodar upfatte, hwarwid skutorne ligga fästade, enär de äro ledige. Diupleken innom inloppet *Skari* är 8. til 5. fot; utanföre til 10. 18. och 20. fot. I anse-

de

ansende dertil, at Fartygen icke allenast här äro säkre för alla wäder, utan ock kunna ligga och inlastas just in wid staden, kunna de nästgränsande staders Hamnar, med denna til godhet ei jämföras, mindre benne öfwerträffa. Hwarfore ock den af Ryssen år 1715 blef utfedd til det bästa wintertläge, för des Galer Escadre. Utloppet är ei heller det sämsta. Skiärgården, innan man kan komma til Sinus Botnicus, är härlig, och innemot en mihl lång.

Borgerskapet plägar årligen biwista 7 a 8 Märknads platser, hwarifrån de förse sig med nödiga waror, dels til husbehof, dels ock til Stockholms resan. Staden äger och sielf en Marknad, som hölts förr på Pählsmässö dagen; men flyttades wid 1731 års Riksdag til den 3. Febr. På denna Marknad wanckas ei annat särdeles, än något speceri, och så kalladt bondkräm; af orsak, at på samma dag hålles Marknad i Wirmo Sokn 4¹ mihl ifrån Nyttad, och några dagar förut eller Caroli dag är Marknad i Töftala, som är 3 mihl ifrån Staden; och reser Landtmannen häle dit just derfore, at han der ei behöfwer erlægga någon Tull för sina waror.

§. 9.

SÅ nyttig thenne Trähandel befans wid stadens första anläggning, ock jämwäl ännu i sig sielf är; så har dock hwareken Staden kunnat hinna til den styreka, ei heller Publicum til de förmåner, som deraf kunde flyta, enär han rätteligen och med tilbörilig upmärcksamhet skötes, i ansende til de oblida öden och mångfaldiga anstötter, Staden så godt som ifrån des lida, och mest til närwarande tid, varit underkastad, hwarom i 4 §. allenast något anfördt är. Ibland orsakerne til des rötelles märkelige hinder och förswagande, räknas åter igen then 3 mihl härifrån i Månäis by, nyligen anlagde Masugn, ei ibland de minsta. Ty öfwer 95 stycken af the hemmar, som med sin skog i alla tider,

tider under stödt denna handel, innehafwes no mera af Bruks ägaren, under skatte-rättighet, och sysselsättas altfa endast med kolning.

Jernhandelens nytta wil man ei bestrida, än mindre tala på wälfångna Privilegier. Men emedan Trä- och Jernhandel hwar för sig äro the förnemsta handelsgrenar i vårt k. Fädernesland, af hwilcka then ena ei får afbryta then andra, utan inrettas, som ort och tillfälligheterna för hwarderas fördelachtighet bäst medgifwa; så häppas man ei oblidt wptagas, mindre wrångwist förtydas, om man här korteligen och opartifkt lägger för then owälduga Läsarens ögon, som ei torde hafwa ortens tilstånd sig aldeles bekandt; huruvida thenna Stad, med then honom så när belägna Masugn kan bestå, samt hwilckendera, i ansende til des afkastning til Publicum, bör understodias på denna ort. Jag wil nu intet giöra några uträkningar härwid, hälst sådant egenteligen ei hörer til mit endamal; utan allenast här meddela en utförlig berättelse om bägge delarna, på det saken måtte blifwa tydligare. At til et Masugns wärck behöfwes mycken skog, är allom nogsam bekandt. Til hwar kolmila behöfwes til det ringaste 20. samnar läng wed eller stasrum, som åter bör äga wid pafs 15. qwarters längd. Här af kan sedan, om det wäl lyckas, fås 50 läster kol; men om blåsänder råkar infalla, så skola kolen då så förtäras, at man förlorar, om icke altfammans, doch mästa delen. Til hwarie uplättning tages en läst kol, hwar på slås 8 a 9 gångor, och då fås en gös af 4 sk:punds wig. Utom det åtgår en myckenhet skog til Rästningen, hwar til tages stora stockar, hwilcka upitapas til en så stor högd som et hus. Jag wil nu ei tala om den skog, som åtgår wid stångjernsmidet, och den til detta Männäis bruk hörande, samt i Hauttis by belägne Sägqwarn. Hwad nu åter Trähandelen widkommer, så har jag sief hördt bönder, som all sin tid tilwärcadt Trä-

käril,

kärl, enhälligt intyga, det de på et enda lufs wed, kunna fåkert winna 100. ja och stundom 120. daler K:mt: Här af kan Stadsboen åter förwärfwa nästan en annan gång få mycket. Sådant synes och troligt, emedan icke allenast hela Trädet ifrån tappen til roten, utan ock qwistarna, om de äro någotlunda riocka, här komma til mätta. De smärre qwistar åter, brukas i ladugården at öka gödfelen. Ja, det som mera är, Spånorna, som falla wid slik kärils tilwärckning, brukar bonden at koka sin mat med, samt at lysa för sig wid sina fystor om mornar och qwällar winteren igenom. Nu lämna jag under den G. L. ompröfwande, hwilcket det afsett at nyttia skogen wore indräktigare. Om jag får lof, at säga min tancka, så tycker jag, at igenom Trähandeln, på denna ort, mera winnes; ty igenom Trähandel, när den rätteligen drifwes, kan skogen aldrig utödas; utan han blir mera förädlad; derigenom får Publicum wackra inkomster; en hop Folk sin föda; samt mycken skog bespares, som annars af bönderna skulle användas til brändsle o. s. w. Men häremot kunde man giöra et inkast och säga: alla Trän duga intet til Träkärl, som kunna användas til kolning; och at ingen förständig Bruks- Idkare låter koka någon skog, som duger at på något sätt förädlas, och följaktligen, kunna Trähandel och kolning, hafwa bestånd, på en och samma ort. Jag swarar: Det är sant, at intet alla trän duga til träkärl, ty dertil utles måst sådana, som äro rena af qwistar, men så kan dock en del nyttias til infaltnines käril, som äro för denna Calais ort outhärlige. Wore här tilräcklig skog, så wore här ock något att wälja på, men sedan skogen sedan blifwit sämmeligen medtagen, måste icke allenast windfälln, utan och de alranyttigaste trän gå til kolmilan. Skulle något malmbrätt finnas här i nägden, så kunde denna Bruks-handtering förtiena at upmuntras; men när malmen hifföres ifrån andra orter, så tyckes oförgräpelig

en sådan masugn på denna orten wara både för det almännan ock Staden mindre nödig och nyttig. Huru mycket Staden lider igenom detta bruk, wifar erfarenheten, då inbyggarena få lof, at för nog drygt wärde köpa åt sig wed, allenast til huusbehof, hwad skal då icke inköpet på handels waror stiga? Utaf hans Kongl. Maj:ts allernädigste förklaring på städernes i underdånighet andragne beswär wid 1747 års Riksdag §. 36. har jag blifwit styrckt til alt det, hwad jag nu jämförelse wis anfördt, om den fördel och gagn, som anten Staden eller Bruket genom Skogens nyttjande kan tillskynda det allmenna.

Det andra hindret, som märckeligen förswagar Stadens handel och rörelse, är almogens seglation. Ibland them märckes förnemligast Pyhäma samt Lokalax boarne, som idka handel med wed, och de förra jämwäl med Träkäril på Stockholm. At sådant ländet Nyttad, som af en slik handel bör nära sig, til mehn, behöfwer ei bewis. At på sådant sätt lätteligen kan drifwas Landthandel, har man anledning at tro, dels deraf, at bönderna enär the komma ifrån Stockholm få fritt och utan at låta visitera sig i Tullen, segla Staden förbi; dels ock deraf, at Tawast boen befinnes hälre utmängla sin spanmål m. m. by från by, än resa in til Staden, der han måste erlægga Tull, då han tör hända, lærer åter af bönderna bekomma det han behöfwer, och det han med rätta borde taga af Stadsboen. Hwad kan sådant annat, än wara Staden til förfång och undertryck, samt Publicum til skada, som härigenom torde mista mycket i Tullen? Hwad bönderne sielfwa lida i längden, af sin handel, behöfwer jag ei tala om, hälst sådant redan af min wärda Landsman H. Mag. JOH. WELIN i des *welmenta tanckar om Landthushållningens förbättrande i Finland*, utgifne år 1781. §. 10. tydeligen finnes wata bewist. Det säger jag allenast, at om Pyhäma
bör-

bönderna, hwilcka knapt skola stiga öfwer 100. til antalet, huushålla badanefter som härtills, och med 9. a 10. Skutor segla få ofta the någon sin hinna til Stockholm; så lära de innan kort få upbära de obehagelige fruchter, som en så dan obetäncksam huushållning med sig förer, hälft Öboarne allaredan klaga öfwer brist på nödig skog.

§. 16.

Sedan de största hinder, som förswaga Stadens handel, således äro utmärckte, wil man här gifwa några förslager, som jag i min enfaldighet tyckt bidrağa til des uphjälp- och förbättrande. 1:o Wore önskeligit, at skogens nyttriande af Staden och Bruket få blefwe jämkadt, at ingendera på något lätt, må derigenom lida; och at öfwerflödigt skogs ödande måtte förekommas; samt den kringliggande skogen, så mycket sig göra låter, endast för Stadens räkning befredas, emedan han egenteligen til at drifwa handel med allehanda träwaror, är i första början anlagd. 2:o Borde Pyhäma bönder, i kraft af Drottning CHRISTINÆ Refol. af den 20. Nov. 1635. förbindas at hembiuda Staden theas waror för billigt pris, samt i 3. dagars tid med dem wänta, och i anledning af Kongl. Maj:ts Refol. af den 27. Junii. 1655. tulla i Nyttad för de waror, som de til huusbehof ifrån Stockholm kunna med sig hemta. Til undwikande af allehanda oredor, kunde af wederbörande utwärcas en skälig taxa på de almännast waror, och sådane, hwilka mestadels förblifwa wid deras ständige price, eller icke äro någon särdeles förändring underkastade; hwaröfwer hwarcken köpare eller Säljare, wid wite, finge skrifa. Doch wore alrabäst, om bondeseglation på denna ort aldeles skulle förbiudas. 3:o Borde all Landthandel, som almogen och andra hafwa tillfälle at föröfwa, owäldugt förekommas; och Tawast- samt skiär- bönder, enligt Lag och Förordningar, betagas, at stryka omkring Soknar, och byar emellan följande

fälja sin wara, utan föryttra den samma i Staden, samt det åter förse sig med det, de af Stadswaror betarwa. Till hwilken ända Borgaren ock borde wara försedd med nödiga waror, til rörelsens befrämjande. 4:o Börde desse 3. Städer, som äga Segations frihet utom Lands, salunda sin emellan öfwerens komma, at färre Fartyg af hwar Stad skulle skickas til Tyskland, än härtills skedt. Jag kan föreställa mig, at detta ei klingar wäl i mina Landsmäns öron; doch wore nyttan, af en sådan inrättning, stor. Inköpet af Landtman wore ei så drygt, men affättningen bättre än förr; ty i sådant fall blefwe waran af utlännningen begiärligare, och fölgachteligen bättre betald än annars. Flera interessenter kunde då blifwa om et Fartyg, och Borgaren behöfde ei lega så många karlar, som nu, när han allena förer et helt Fartyg; Skogen mera bespard o. f. w. 5:o. Och som Trähandelen, på det fättet den nu drifwes, ei tyckes i längden bli serdeles fördelachtig, i synnerhet, om almogen här i kring än framdeles får segla; så wore högst nödigt, om Inwånarena wille i tid wänja sig äfwen wid andra närings fång, såsom til exempel: här kunde smänningom inrättas Schaffereri til yllewäfnadens befordrande. Här är en eller annan tienlig almännings Holme, som Staden til bete för fåten kunde uplätas; höga wederbörande wore ock ganska benägne, at sådant på alt fätt befordra. Dernäst torde här och gifwas tienlig jordmän til flere slags nyttige plantagers anläggande, äfwen som man ock redan dermed härstädes giordt någon början. Et litet stycke ifrån Staden, wid *Santio* strand, kunde ock et skönt Tegelbruk anläggas; Lera och Sand äro här ut med hwar andra. Sammaledes torde och Inwånaren smänningom kunna ledas til Fiskeriers bättre idkande.

§. 11.

Ar 1681 war det, i anledning af et til Kongl. Maj:t ingifwit förslag, på wägen at denna Stad skulle förlora sina privilegier och aldeles blifwa reducerad; emedan han
fö-

föregafs ganska litet afkasta til kronan ic. Men efter giord underfökning befans annorlunda, neml. at för samma år extraord. utgifter och bewillningar bestigit öfwet 1100. Dal. Silf:mt utom Tolagen, Accisen, Bakugns, Mantals, Boskaps, Mulbets pengar, Tomt ören, änekle Båtsmans hället 16. stycken a 62 $\frac{1}{2}$ Dal. för hwar Båtsman, som belopp i fredliga tider til 1000. Dal. Kop:mt, samt Tull-arrende summan, hwilken bestigit för det året til 1978. Dal. Silf:mt som alt kan ses i Kongl. Maj:ts bref af den 5. Julii. 1681. Hans Kongl. Maj:t bestöt altfä, i anseende til så fördelachtiga inkomster, den 10. Octobr. samma år, at bem:te Stad ewärde-ligen skulle bibehållas wid sine undfångna privilegier. I de sednast förflutne åren befannes Crono utskylderne, uti Båtsmans, mantals, Boskaps pengar, samt bewillningar hafwa be-stigit i denna Stad, som följer: år 1750. 1968. Dal. 23 $\frac{1}{2}$ öre. År. 1751. 1960 Dal. 13 $\frac{1}{2}$ öre. år 1752. influtit 1864: 26 $\frac{2}{7}$ alt silf:mt. Stadens egna inkomster, bestående i Tomtören, Mulbets pengar, åker skatter, Holm och ängs arrende, Bo-skaps pengar, Tolagen, kallar friheten m. m. kunna, när man tager häraf et medeltal, årligen, bestiga sig ongefähr til 900 Dal. Silf:mt, hwilka sedan användes til Magistratens och betieningens aflöning, och det som öfwerblifwer, til an-dra publicke förnödenheter. Tull och accis inkomsten med 4:de parts förhögningen, har år 1750. bestigit sig til 1665: 4 $\frac{1}{2}$ öre. år 1751. til 1753: 24 $\frac{1}{8}$ öre. år 1752. til 1735: 2 $\frac{1}{2}$ öre. år 1753. til Octobr. månads slut hafwer influtit 1996: 31 $\frac{1}{2}$ öre alt Silf:mt.

§. 12.

HAndtwärckare hafwa äfwen efter hand fatt sig här ne-der, doch ei än til så stort antal, at någotdera Handt-wärcket kunnat inrätta sitt eget Skrå eller ämbete. Här äro nu för tiden 1. Snickare 2. Skreddare, 1. Linwäfware, 1. Swarfware, 1. Krukmakare, 1. Glasmästare, 5. Skomakare, 1. Klen-

1. klen 5 och 1. grof Smed, samt 1. Murmestare. Mäst alltid och ända til desse åren, har här äfwen warit 1. Gulmsed. Utom desse ämbetsmän, finner man at här i äldre tider, och någon tid efter Foundation, warit 1. Kopparslagare, som ofelbart bodt wid Stranden, der et stycke af wiken ännu efter honom kallas *Kuparin sluffa*. År 1643. den 30 Octobr. hafwa 2. Slachtare, 2. bagare och 6. Bryggare blifwit tillfätte; men som hwart huushald nu mera plägar til sit eget behof, sielst om sådant beförja; så äro dylike ämbetsmän här nu ei mera tillfinnandes; utan allenast 1. winminuterare, 6. Krögare och 11. Gästgifware; desse äro tillika med det öfriga Borgersskapet enrollerade, samt med nödiga öfwer- och under officerare försedde, och utgiöra tillammans något öfwer et Compagnie allenast af Infanterie. För några år til bakas blefwo ock af alla classer, wissa förordnade, at wara Stadens äldsta, och äro 12. til antalet, som tillika med Magistraten, i stället för almäna Rådstugu dagar, komma at öfwerlägga om Stadens almäna angelägenheter. Tilförene woro här ock serskilt Stads Båts- och Timmermän, af hwilcka de förra, af Borgersskapet brukades allenast på Segelresorne; men nu har Magistraten här om sålunda förordnat, at ingen sådan skilnad mera hädanefter bör wara, utan böra de, til deras bättre utkomst, betiena Stadens Inwånare så wäl i det ena som andra. Sådana äro nu 28. til antalet. Enligt Magistratens förordnande, brukas halfparten af dessa det ena året såsom Båtsmän på Segelresorna, men det andra året måste de blifwa hemma, och betiena Staden med dagswärcken, samt wid yppande serdeles händelser, såsom: wid Eldswäder, och annors, wara til hands, då de andra åter få segla o. s. w. skiftewis. 2:ne Brandwakter äro äfwen nyligen förordnade, hwilka hwar natt wid alla gat-hörn gifwa klockslaget tilkänna medelst wanligt siungande på Fincka språket. De undsä hwardera af Staden 60. Dal.
Kopant

kommet i årlig lön. Brandredskap til Eldswådars hemmande, äro wäl redan påtänkte, och lärer sådant innan kort, genom Magistratens priswärda sorgfällighet, blifwa wärckstält.

§. 13

NU skola wi ock som snarast beskåda de Staden tillhörande ägor. Efter 3:die puncten i des privilegier äro under denna Stad lagde de ägor, som til Mäyhölä, Ruokolax, och Pietola byar (hwilcka alla 3. städt icke långt ifrån hwarandra, såsom lämningarne och rudera efter dem ännu utwisa,) lydde, i torru och wätu, åker, äng, skog och Fiskewatn &c. Hwilket af Hans Kongl. Maj:ts stadfästades den 16 Julii 1686. Stads åkrarne af 147. tunnors 21. Cappors utfäde, ämbets åkrarne inberäknade, bestå til största delen af fin Sand, som har en sandblandad lera til botn; några åkerlappar finnas här och der, som bestå dels af lera dels af mylla. Desse bestå mest med Råg och något korn, samt ibland med litet hafra. De gifwa fallan öfwer 5:te Kornet. Doch har min K. Fader, för någon tid sedan 2. gångor i rad sådt 10:de kornet, som ei mera i senare tider skedt. För några år tillbaka gjorde man här äfwen försök med Tobaks plantage, men ei med någon serdeles framgång. Orsaken härtill lärer just ei sielfwa jordmän warit, utan fast mera owanan wid sielfwa ansnings sättet. Hwarföre man ock ännu serdeles är sinnad, at fortfara med samma försök. Utom en hop små halmar, som formera en wacker Skärgård utanför Staden, är äfwen någon liten ängsmarck Staden underlagd, hwilcka (utom ämbets holmar och ängarne) ärligen til den mestbiudande lämnas under arrende. Holmarne blifwa ei slagne, ty på dem hålla arrendatorerne sina Får och annan små Boskap, hela sommaren igenom, in til sena hösten. Ängarne ligga mest höst och wät under watn, och kasta mycker litet ifrån sig, tör hända en del i brist af nödig skötsel. Mulbetet är trängt och tort, doch torde det någorlunda kunna förbättras, om man böde til, at leda watnet af the i *Him* skogen beintel-

lige myror, och dem sedan på behörigt sätt sköta. År 1627 eller 10. år efter foundation, blef den lilla halfön *Sorvacko*, som ligger på andra sidan om Stadswiken, lämnad Staden til betesmarck, som på Riksdagen år 1655. och 1686. stadfastades. På denna halfö har i forna tider stått en by, om 6 grannar, som haft under sig $4\frac{1}{2}$ mantal. Under förra Ryska wäldet har här blifwit mullwallar af fienden upkastade, hwarefter ännu tydliga lämningar kunna ses. Här är ock en källa, som giet skönt och friskt watn, som af Stads Inwånarena mycket brukas, ehuruwäl brunnar med godt watn finnas måst i hwar gård i Staden. Endel af inwånarena idka strömmings och litet fjällfiske, allenast på Stadens ägor, men ei med någon fördelachtighet. Omkring Staden äro nu 18. wäder qwarnar upfatte; doch torde äfwen på des ägor finnas beqwämligt ställe, ther watuqwarn kunde anläggas, allenast man wille med konsten underhielpa naturen.

S. 14.

TIL et slut will jag ock något orda om sielfwa inbyggarena. Klädedrächten, i synnerhet hos de äldre, är mycket enfaldig, men doch alfwarsam och anstendig; de gä-mäst klädde uti hemwäfwit tyg, och äga derjämte en eller par heders klädningar af kläde, them the wid wissa tillfällen draga. Detta utmercker, att de minst äro begifna på yppighet och wallustig lefnad. Eljest kan jag lämna om dem det witsord, at de äro mycket trägna och flitiga, samt arbetsamma hwarie i sit kall. Sina barn wänja the redan i späda åren til arbete. Hwad Piltebarnen angår, så öfwag de, sedan de något lärdt i sin Christendom, samt skrifwande och räknande, uti handlande. Föräldrarne taga dem med sig på föreforne, til des de sielfwa börja handla. De som hafwa fattige föräldrar, förtiena sig födan genom åkerbruk, sasom: plöjande och harfwande. o. s. w. Hwad flickbarnen åter wätkommer, så öfwag de näst Gudsfruchtan, så

län-

lengi de äro små, uti strumpstickeri, spinnande, syende och garnsfärgande. m. m. när de blifwit något stadigare, underwises de i wäfwande med allehanda farger, Lärfrer och dräller. Mäst i hwar gård skal man finna et par, och i somliga tu par wäffstolar. Gammalt folck, och någre jnhyses hion, som ei orcka med sådant, föda sig med trästrumpstickeri och arbete hos inwänarne. Anskönt barnen här rærendels öfwas i handelen; hafwa likwäl här alla tider funnits sådana som mera winlagt sig om boken, och jemwäl dermed giordt lyckeliga progresser. Til at undwika widlyftighet wil jag här nämna: JSAAC PIHLMAN som wardt Eloqu. och LL. OO. Prof. i Åbo, samt hans Broder HAQUIN. PIHLMAN Probst och kyrkoherde i Wirmo, hwilka begge woro Nyftads boer. Om flera lärda i Nyftad, kan läsas i VON STIERNMANS *Aboa literata*.

§. 15.

TIL plägning will jag ännu lämna en kort underättelse omthen, under thenna Stadskyrcka sorterande, *Landsförsamlingen*. I äldre tider har så wäl thenna, som sielfwa Stadsförsamlingen, lydt til Nykyrcka Pastorat. På hwad tid Staden blifwit skild derifrån är redan i 2. §. förmält. Hwad åter Landsförsamlingen angår, så har Biskop JSAAC ROTHOVIVS år 1630. den 12 Mart, henne derifrån afföndrat, och lagdt under Stadskyrckan, emedan de hafwa närmare til Staden än til Nykyrckan. Denne Församling består af följande byar och hemman: Salmis Säteris Rusthåll 1. Wakua 1. Wehax 1. Putfari 2. Pohiais 1. Loko 1. Ylötynkäri 1. Storbirckholm 1. Lillbirckholm 1. Lepäis 4. Kaskis 1. Haukharria 2. Oxlanpä 1. Wohdenfari 5. Kittama 1. Kudholm 1. Kulitto 1. Man märcker ibland them 1:0 *Salmis Säteris Rusthåll* som ligger 1. quart ifrån Staden i. S. O. Gref GUSTAV GUSTAVSON skal här hafst sit residence. Sedermera har then undergådt många förändringar; ty först war thet et Gref.

Gresskaps fäterie, sedan et förarenderadt kronohemman, dernäst et Ryttmestare Boställe, och omsider är det et fateris Rusthäll. Litet stycke ifrån gården, wid vägen, är en *Surbrun*, then Ryska Medici, under förra öfreds tiden, upfunnit. Congress-Herrarne, med flera andra, hafwa then med fördel brukadt. Några berätta, at de i nyligare tider, genom thetta watns drickande, sluppit frässan. Wore önskeligit at denna brun blefwe underlökkt af någon, som förstår sig derpå. 2:o Märckes *Pulsari*, som är belägen 1; mil ifrån Nystad åt hafwet i N. W. På norra sidan af Öön, uppå en grön och wacker strand, står en liten *Trakyrcka*, ther fordom Calais orten, och Österbotningarne, som tå beseglat thenna östra strand, med flera resande, skal biwänat Gudstiensten. Kyrckan är ongefähr af 3. famnars längd, och nästan lika bredd. Hon är af åboerne på Öön nyligen täckt med bräder; annars anses den af Bönderna ännu som en helgedom. På samma öö är ock uti hårda berget en, brun, som är en göla af 6. alnars längd, 3. alnars bredd på den ena och 2. alnars på den andra ändan, med lös gyttia til botn. Ifrån watubrynet til sielfwa gyttian, är om torra somrar allenast 4. alnar, men om wår och höst flödar han öfwer; watnet deri är hwitgolt, och smakar något af gyttia. Bönderna berätta, at denna gyttia är så lös, at man deri kunde säncka den längsta stång, och ei ändå finna något fastare botn. Historien, scm bönderna hafwa så wäl om kyrckan, som denna brun, måste jag för widlöfthetens skul, utlemna. Af desse upräknade äro 14. st. Kronobönder; de öfrige äro mäst torpare, dels under Sundholm, dels ock under andra Herre-gårdar. *Sundholm* är en Sättes gård, Fru Grefwinnan E. B. OXENSTIERNAs tilhörig, ligger $\frac{1}{2}$ mil ifrån Staden i S. W. och hörer til Nykyrcka Pastorat. De af thenna Landsförsamling, som bo i skären, tillika med Torparne, lefwa af fiskande mest. Om wåren få de sik, Geddor, abborar; sammaledes om hösten. Om somma-

foramären ströming med noot och efter Jacobi til Bartho-
lomæi tid, samt stundom längre, om wäderleken är fogelig,
idkas strömings fiske med skötar uti hafwet. Sällan få the
fisk om winteren. Stundom fångas ock med strömings no-
ten Sill. Men nu på några år har Sill-fenget icke warit
så ymnigt som i forna tider; då de kunnat af honom infal-
ta tuntas. Här brukas ock skått-not, som af them på Fin-
ska kallas *ma*, dermed fånga de allahanda Fisk, såsom:
Sik, Abborrar, Mörter, Geddor. De hafwa ock någon å-
ker, samt några små holmar til ängsmark. De åter, som bo
på fasta landet, föda sig med åkren och ladugården, samt
något af skogen. Och ware detta korteligen sagt om
Landsförsamlingen. Hwad Natural - Historien angår, med
mera, som ännu kunde saknas, nödgas jag nu gå det förbi, emedan
arbetet emot förmodan wäxt mig under bänderna. Emedertid
behagade den G. L. detta, som således i wälwning anfördt
är til det bästa uttyda.

Wi slute med trogen önskan, at de berömliga steg,
som redan äro tagne, och vidare af Inwånarena kunna på-
tanckas til at befrämia sin wälfärd, må wäl lyckas, på det wärt

Nyftad Inart må upresa sig, och icke almö-
gelig högd af sin sällhet!

GUDI ALLENA ÄRAN.

Wärda Cousin

Bvis. År. Onöligt. När. Saken. Sielf. Talar. Edert. Snille. Och. Dygd. Behöf-
ver. Jag. Så. Mycket. Mindre. Med. Några. Utökta. Ord. Berömma. Som.
Närvarande. Wärek. Noggsamt. Prisar. Sin. Mästare. Jag. Gratulerar. Imedertid.
Min. Cousin. Til. Den. Lager. Hwarmed. Apollo. Eder. Med. Flera. Sina. Svanner.
Snart. Skal. Bekröna.

Finström, den 15. Oct.

1753.

JCHAN GEORG LOVEEN

Guds ords tienare

E

Til Herr Auñorn.

Sidst jag war i *Morphei* skygd,
Såg jag *Mercur* snält sig swinga,
Hörd' ock dessa orden klinga:
Wärdert snille, wett och dygd,
Snille qvikt, som allstans döger,
Wett och dygd, som Wärdet äger,
Hedrar nu des fosterbygd

Jag med undran frågte då:
Hwarom mänd den synen lyda?
(Twåfalt kan man orden tyda):
Swaret fölgde strax derpå:
Wett du ei at lämpa detta
Til den, som det ju med rätta,
Hälfst af dig, bör lämpas på
Tänk på en *Apollus* Son,
En af dina bästa wänner,
Tänk Hur han sin harpa spänner
Snält, wid *AURE Helicon*,
Fosterbygden at berömma;
Tänk man ock, den ei lär glömma
Återgie slik hederslån.

waken jag ei hörde mer;
Kund' doch strax til sinnes föra:
(: Det och andralära giöra :)
Wist Herr HOECKERT, ibland fler',
Som med Snille, wett och dygden
Hedrat hafwa Fosterbygden,
Heder mäst des Nystad gier.

Han ju skär sin fiäder nätt,
At om Nystads ursprung skrifwa;
Om des öden kunskap gifwa:
Om des slöga lefnadsfätt:
Om des parcker, siö och läge,
Gator, hus, med alt han äger
I sin gränfor, i sin rätt.

Nystad, som få heder får,
Skal ock säkert weta löna
HOECKERT, sen den krantsen gröna
På Hans hieffa zirligt står,
Gie'n stort lof, ja heders trappan,
Der han nögd bär prästekappan.
Lät man see, om ei så går.

Ifrån Raumo den 4. Nov. 1753

HENRIC H. TOCKLIN.

HÖGLÄRDE HERR CANDIDAT.

A betet detta Ett snille och sit berömligen prisar;
När thet Ehr Födlle - Stads ätt och Rätt säliulliga visar;
Lyckliga NYSTAD här af sin prydnad och trefnad får röna;
Wärdigt och omaket Ehtt skal ärerijk Lager bekröna.

BROR DANIEL JERLSTRÖM.

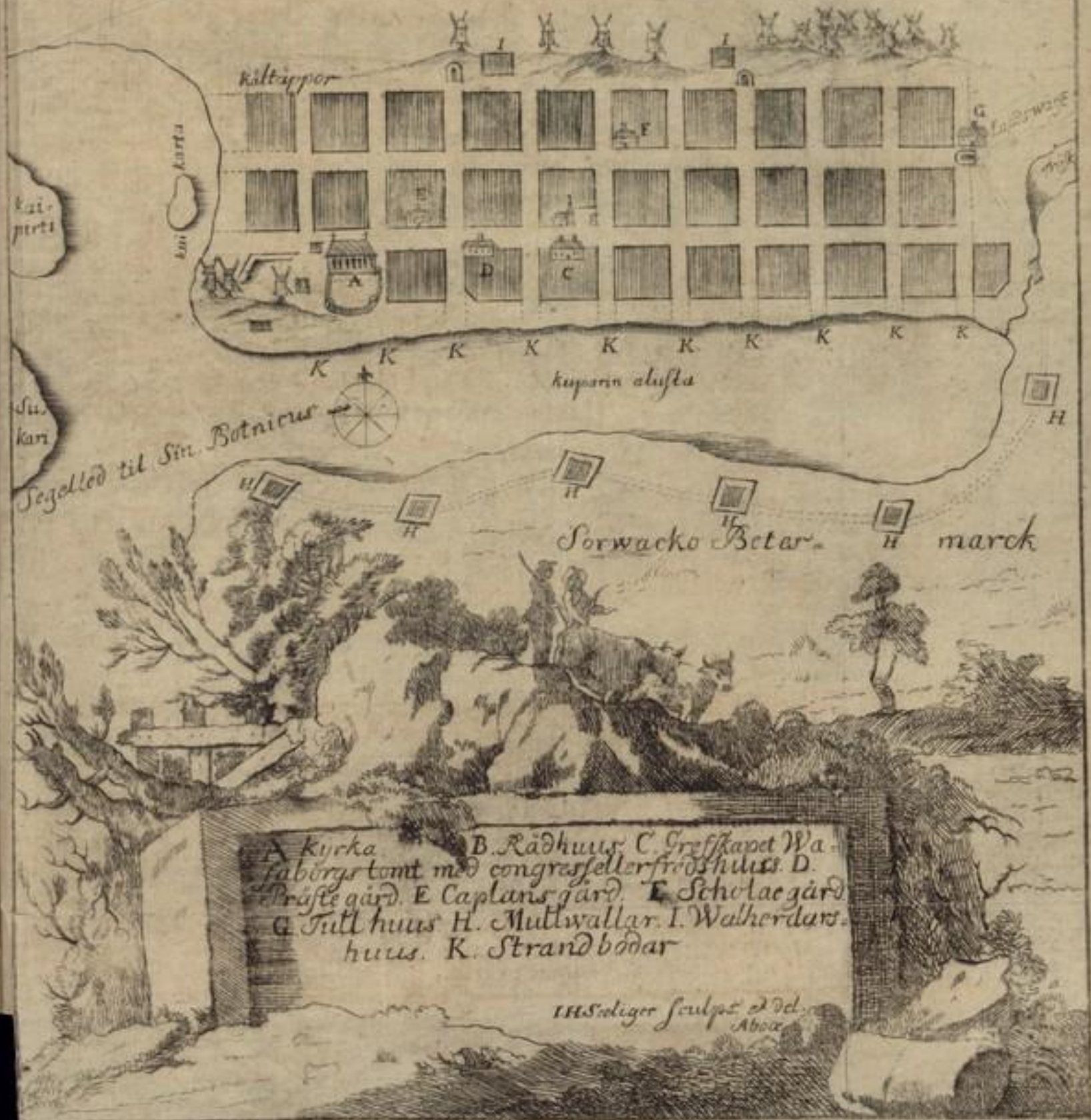
Til Sin enda K. Broder.

N't I, min Bror, Ehr Födlle Stad beskriwen,
Och vilgång Thet af ömma tanckar drifwen;
Så önskar jag: Ehtt nijt må Nystad trefnad gie,
Och ätte jemte mig Ehr lyckos mognad se!

mera af innersta böijelse, än med prydanle ord, således qvöder

JONATHAN ABRAHAM HOECKERT.

GRUND-RITNING
öfwer
Siö Staden NYSTAD

A Kyrka B. Rådhuus C. Grefskapet Wa-
fabörgr tomt med congresfellerfröds huius. D.
Präste gård. E. Caplans gård. F. Scholae gård
G. Tull huus H. Mullwallar. I. Walherdars
huus. K. Strand bödar

IHS:aliger sculpsit & del.
Aboc

Sidft.
Säg
Hörd
Witter
Snill
Wet
Hedr at

Jag me
Hw
(T
Sware
W
Ti
Hält
Tänk
En
Tär
Snäle
Fo
Tär
Återg
Ifr

A
Lyckl
Ward

N
sa ö
Ock